

Byrådssak

/26

Saksfremlegg

Vår referanse: 2026/201626-2

Høringsuttalelse til endring av forskrift om mellombelse auka bompengetakstar i Bergen

Hva saken gjelder:

Statens Vegvesen har utarbeidet et høringsnotat og forslag til endring i forskrift om mellombelse auka bompengetakstar i Bergen, Vestland fylkeskommune, FOR-2016-12-16-1594. (heretter forskriften).

Formålet med endringene er å sikre at forskriften er i samsvar med lovgiver sin intensjon og endringene som er gjort i veglova § 27 tredje ledd etter at forskrifta tredde i kraft, jf. Prop. 82 L. Det er derfor foreslått at tittelen på forskrifta blir endra til «forskrift om mellombels *endra* bompengetakstar i Bergen kommune, Vestland» (vår kursivering).

Et annet formål med endringene er å bidra til større rettslig klarhet, samt å gjøre det enklere å sikre at prosedyrene er i samsvar med annet regelverk og inngåtte bompeng- og finansieringsavtaler.

Bompengeselskapene har pekt på at det ikke er samsvar mellom forskriftene om «mellombelse auka bompengetakstar» i Bergen og Oslo, og bompengavtalen selskapene har inngått med staten. De har også kommet med innspill om at forskriftene ikke gir selskapene tilstrekkelig rettslig grunnlag for å kreve inn de midlertidig forhøyete bompengetakstene. Det blir òg reist spørsmål ved bestemmelsene om bruk av inntektene.

Slik ordningen er regulert i gjeldende forskrifter, er det krevende for kommunen og fylkeskommunen å sette i gang tiltak når bompengeselskapet stiller spørsmål ved det rettslige grunnlaget for innkreving og disponering av de midlertidig forhøyete bompengetakstene.

Endringene skal sikre at lokale styresmakter har et verktøy som kan brukes ved behov for å sette i verk tiltak mot høy luftforurensning etter forurensningsloven § 9 og forurensningsforskriften kapittel 7. Forslaget inneholder presiseringer og enkelte materielle endringer, og er mer en tydeliggjøring av gjeldende regelverk og forarbeidene til veglova § 27, tredje ledd.

Formålet med endringene er oppsummert å forenkle det eksisterende regelverket og gjøre forskriften praktisk gjennomførbar.

Høringsfrist: 1. oktober 2026

Forslaget:

Veglova § 27, tredje ledd ble innført i 2012. Formålet er at bompengesystemet kan fungere som et virkemiddel for å få ned forurensingen fra biltrafikken på dager med høy luftforurensning.

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å fastsette midlertidige endrede bompengetakster for det enkelte byområdet i forskrift. Kompetansen til å fatte vedtak om når takstene skal tas i bruk og hvor lenge tiltaket skal vare, er lagt til kommunen og fylkeskommunen.

For å begrense bruken av endrede bompengetakster, er det et hovedvilkår at det er helt nødvendig av hensyn til liv og helse. Bruken av takstene er dermed knytt til fare for eller overskridelse av grenseverdiene fastsett i forurensningsforskriften med hjemmel i forurensingsloven § 9.

Forskriftshjemmelen i veglova § 27, tredje ledd har et reguleringsformål. Det er på det rene at bompengesystemet kan brukes direkte som et virkemiddel for å regulere trafikken. Forskrift om mellombelse endra bompengetakstar i Bergen, Vestland, angir som formål å redusere luftforurensing gjennom midlertidig endrede bomtakster i perioder med høy forurensing, jf. forskriftens § 1.

I forskriftsforslagets § 2 presiseres det at forskriften gjelder for Bypakke Bergen, og dermed alle bomsnitt i pakken. Det fremgår ikke av dagens forskrift. Videre presiseres det at bompengeselskapet som har innkrevingsrett i Bypakke Bergen, også har innkrevingsrett for de midlertidige endrede takstene.

Dette innebærer en presisering av gjeldende praksis, og gir et tydeligere rettsgrunnlag for bompengeselskapet ved innkreving av de endrede takstene etter forskriften.

Det følger av veglova § 27, tredje ledd at forskriften kun er ment:

«til bruk i avgrensa periodar innanfor eksisterande bompungeordningar i byområde når det er fare for og ved overskriding av grenseverdiane for konsentrasjon av forureining i luft utandørs fastsett i forskrift med heimel i forurensningsloven § 9.»

Ordlyden i forskriftsforslaget er tydeliggjort med hensyn til vilkårene for bruk:

§ 3 Vilkår

Mellombels endra bompengetakstar kan takast i bruk når følgjande vilkår er oppfylte:

- a) Når grenseverdiane i forureiningsforskrifta § 7-9 er overskridne, eller når det er fare for slik overskriding med forventa varigheit på to dager eller meir
- b) At tiltaket er venta å ha effekt på forureininga

I tråd med formålet i hjemmelsbestemmelsen, viser det at forskriften kun er ment til bruk når det er fare for eller overskridelse av grenseverdiene på grunn av forurensning fra trafikken og at tiltaket er forventet å ha effekt. Det innebærer at takstene ikke kan brukes sammenhengende som et permanent tiltak hele sesongen.

Etter gjeldende forskrifts § 2, krever vedtak om bruk at både Bergen kommune og Vestland fylkeskommune fatter vedtak om bruk av takstene. I forskriftsforslagets § 4, andre ledd, foreslås det at fylkeskommunen kan velge å delegerer kompetansen til å beslutte iverksetting av takstene i den enkelte situasjonen til kommunen alene. Kommunen vil da utøve denne kompetansen innenfor rammene av forurensningsforskriften § 7-4.

Etter forskriftsforslaget § 5 er det de til enhver tid gjeldende takstene i henhold til takstvedtaket for Bypakke Bergen som er gjenstand for en femdobling etter forskriften. Det er tilsvarende som etter gjeldende forskrift. Endringene som blir foreslått, innebærer at takstene etter forskriften skal gjelde for alle trafikantgrupper som er omfattet av takstvedtaket for Bypakke Bergen. Det blir likevel videreført at trafikantgrupper som har fritak fra bompenger ikke omfattes av ordningen.

I forskriftsforslaget § 6 foreslås det at Bergen kommune og bompengeselskapet skal ha ansvar for varsel om vedtak etter forskriften. Det har vært et uttalt behov for å avklare hvem

som har ansvar for varsel og kunngjøring når tiltak etter forskriften blir iverksatt. Tidlig og tydelig kunngjøring er avgjørende for å sikre forutberegnelighet for trafikanter og andre berørte parter. Ved å plassere ansvaret for varsling hos både kommunen og bompengeselskap, vil man sikre tilstrekkelig tid til å gjennomføre tekniske og administrative tilpasninger knyttet til innkreving av midlertidig endrede takster, og formålet i forskriften om rask og målrettet håndtering av perioder med høy luftforurensning.

I dagens forskrift § 4 er det lagt opp til at inntekter fra de endrede takstene kan brukes til tiltak som Bergen kommune og Vestland fylkeskommune iverksetter for å redusere luftforurensning ved å få ned biltrafikken i den aktuelle perioden. I og med at bompengereordningen i Bypakke Bergen ikke åpner opp for å kunne bruke bompenger til drift av kollektivtrafikk, foreslår Vegvesenet å videreføre opplegget i dagens § 4. Endringene som foreslås i ny forskrifts § 7 innebærer en klarere ordlyd, der det går fram hvilke prosjekt som i utgangspunktet skal prioriteres, og at bruken av midlene blir styrt gjennom styringsgruppa i Bypakke Bergen.

Byrådens vurdering og forslag til høringsuttalelse:

Bergen kommune vil innledningsvis slå fast at femdobling av bompenger er et svært inngripende tiltak. Det må eventuelt kun benyttes i helt ekstraordinære situasjoner hvor andre tiltak har vist seg å ikke være tilstrekkelige. Bergen kommune er derimot opptatt av å ha gode verktøy tilgjengelig når byluften blir dårlig, og imøteser derfor endringene som er foreslått. I all hovedsak fremstår endringene som klargjørende og svarer på tidligere problemstillinger knyttet til bruken av forskriften. Bergen kommune mener at forslaget rydder disse tvilsspørsmålene av veien. Det vil gjøre det enklere å iverksette tiltak etter forskriften dersom det blir aktuelt.

Bergen kommune er videre positive til forslaget om at fylkeskommunen kan delegere kompetansen til å beslutte iverksetting av takstene i den enkelte situasjonen til kommunen alene. Det vil forenkle prosessen vesentlig med hensyn til å fatte vedtak etter forskriften, samtidig som tydeliggjør ansvaret kommunen har som forurensningsmyndighet for luft etter forurensningsforskriften kapittel 7.

I den forbindelse vises det også til høringsuttalelse fra Vestland fylkeskommune, sak PS 225/26, der:

«Fylkesdirektøren rår til at Bergen kommune som mynde etter forurensningslova får ansvar for avgjerd etter forskrifta etter dialog med Vestland fylkeskommune.»

Bergen kommune imøteser en slik fullmakt.

Bergen kommune mener likevel det er viktig å påpeke at verktøyet femdobling av bompenger er svært inngripende overfor trafikanter, og verktøyet forutsettes derfor kun brukt ved ytterst kritiske forhold med hensyn til luftkvaliteten. I vinter ble det også brukt andre virkemidler, som oppfordring til hjemmekontor og å la bilen stå, samt økt renhold på veiene. Bergen kommune vil derfor understreke at slike virkemidler vil bli benyttet før det er aktuelt fatte vedtak etter forskriften.

I likhet med Vestland fylkeskommunen mener Bergen kommune at en tredobling av vedtatte bompengetakster vil være tilstrekkelig for å oppnå formålet: redusert trafikk på dager med svært høy luftforurensning. Bergen kommune vil derfor oppfordre Vegvesenet til en slik justering på sikt, selv om det ikke lar seg gjøre innenfor foreliggende endringsforslag.

Det er svært usikkert om høyere takster vil føre til økte eller reduserte inntekter for Bypakke Bergen. Økte takster vil gi høyere inntekt per passering, mens redusert biltrafikk vil gi færre passeringer. Bergen kommune mener derfor at eventuelle merinntekter fra en periode med tiltak etter forskriften bør inngå i den generelle porteføljestyringen i Bypakke Bergen.

Vedtakskompetanse:

Byrådets fullmakter pkt. 2.10.1 vedtatt av Bergen bystyre 27. november 2024 i sak 462/24:

Høringsuttalelser

2.10.1 Byrådet avgir høringsuttalelser på vegne av Bergen kommune, der forretningsutvalget har fordelt oppgaven til byrådet.

Forretningsutvalget behandlet sak om sommerfullmakt for ordfører i møte 02.06.2026 (sak 196/26) og fattet følgende vedtak:

1. *Forretningsutvalget gir ordfører Marit Warncke (H) fullmakt til å fordele høringssaker i perioden fra 17. juni – 11. august 2026.*
2. *Vedtak fattet i samsvar med denne fullmakten legges frem for forretningsutvalget i første møte etter ferien.*

Ordfører har 17. juli 2026 benyttet sin sommerfullmakt til å fatte følgende vedtak:

Byrådet avgir eventuelt høringssvar til «Høring – endring av forskrift om midlertidig økning av bompengetakster i Bergen» på vegne av Bergen kommune.

Byråd for byutvikling innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

1. Byrådet avgir høringsuttalelse til «endring av forskrift om mellombelse auka bompengetakstar i Bergen» slik den fremkommer av byrådets forslag.
2. Melding om vedtak sendes Bystyrets kontor.

Dato: 29. september 2026

Eivind Nævdal-Bolstad
Byråd for byutvikling

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Vedlegg:

1. Høyring – endring av forskrift om mellombelse auka bompengetakstar i Bergen, datert 8. juli 2026
2. Høyringsnotat forskrift om mellombelse Bergen Nynorsk
3. Utkast til forskrift om mellombelse auka bompengetakstar i Bergen kommune